

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної військової адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Ректор

Галина ПОНОМАРЬОВА
2023р.

Програма
до комплексного вступного екзамену
з фахових дисциплін «Спеціальна педагогіка», «Спеціальна психологія»,
«Спеціальні методики»
для вступників за ступенем магістра
спеціальність 016.02 Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Денна/заочна форма навчання

Харків – 2023 р.

Програма до комплексного вступного екзамену з фахових дисциплін ««Спеціальна педагогіка», «Спеціальна психологія», «Спеціальні методики» розроблена викладачами кафедри корекційної освіти та спеціальної психології О.І. Проскурняк, О.В. Ільченко, В.В. Тарасовою, А.С. Пехаревою, Н.С. Івашурою.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти

Протокол № 11 від «07» квітня 2023 року

В.о завідувача кафедри Альона ПЕХАРЄВА

Погоджено на засіданні Приймальної комісії

Протокол № 1 від «26» квітня 2023 року

Голова Приймальної комісії Галина ПОНОМАРЬОВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного екзамену за освітньо-професійною програмою бакалавра розроблено на основі чинних програм з дисциплін, передбачених навчальними планами для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Мета екзамену: з'ясувати рівень знань студентів з дисциплін «Спеціальна педагогіка», «Спеціальна психологія», «Спеціальні методики» перевірити аналітичні здібності, вміння диференціювати і класифікувати основні психофізичні порушення, встановлювати їх причини, наслідки, організувати процес навчання дітей з особливими освітніми потребами у спеціальних загальноосвітніх закладах, застосовувати теоретичні положення для пояснення конкретних корекційно-розвивальних процесів.

Програма складається з «Пояснювальної записки», «Переліку питань», «Критеріїв оцінювання знань і вмінь», «Списку рекомендованої літератури».

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Психологія дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Характеристика спеціальної психології як самостійної галузі науки та практики. Предмет і завдання спеціальної психології. Поняття про психопрофілактику, психодіагностику, психокорекцію, психологічну реабілітацію, психологічну компенсацію, психологічну адаптацію та інтеграцію. Основні розділи спеціальної психології: олігофренопсихологія, логопсихологія, сурдопсихологія, тифлопсихологія, психологія дітей з порушеннями опорно-рухової системи, з порушеннями поведінки.

Характеристика методів спеціальної психології. Методи збору інформації: вивчення документації на дитину, продуктів її діяльності, спостереження, бесіда, експеримент, тестування. Вимоги до підбору завдань і методик для психодіагностичного дослідження різних категорій дітей з особливими потребами. Методи обробки інформації. Методи психопрофілактики та психокорекції.

Сучасні уявлення про нормальний та аномальний розвиток. Причини виникнення порушень психічного розвитку. Класифікація психічного дизонтогенезу. Загальні закономірності дизонтогенезу. Вплив локалізації та часу ураження на характер аномального розвитку. Поняття про первинний та вторинний дефекти. Вчення про компенсацію.

Психологія дітей з порушенням інтелекту і дітей із затримкою психічного розвитку.

Предмет і завдання олігофренопсихології. Теоретичне і практичне значення визначення поняття «порушення інтелекту». Аналіз істотних ознак цього поняття. Становлення наукових уявлень про особливості психічного розвитку дитини з порушенням інтелекту.

Завдання вивчення курсу олігофренопсихології: розкриття своєрідності психічного розвитку, причини відхилень, їх вплив на ступінь, форму порушення інтелекту та відмежування від схожих станів.

Причини виникнення порушення інтелекту. Олігофренія, її особливості, що відрізняють від інших груп порушень інтелекту. Ступені олігофренії залежно від тяжкості дефекту. Вплив часу дії патогенних факторів на подальший розвиток дитини-олігофрена. Поняття деменції. Причини її виникнення. Прогредієнтна та непрогресивна форми деменції. Форми олігофренії згідно класифікації М.С.Певзнер, їх клініко-психологічна характеристика: неускладнена, ускладнена порушенням нейродинамічних процесів, з психопатоподібною поведінкою, з грубими порушеннями особистості, з грубими порушеннями аналізаторів. Склад учнів спеціальної

школи та їх психолого-педагогічна характеристика: діти з порушенням інтелекту різного ступеня важкості, які перенесли травму головного мозку та захворювання на менінгоенцефаліт; діти з біжучими захворюваннями (епілептики, шизофреніки, гідроцефали, з ревматичними ураженнями центральної нервової системи, з сифілісом головного мозку).

Поняття анамнезу, збір анамнезу. Методи вивчення дитини. Структура психологічної характеристики дитини з порушенням інтелекту. Особливості вищої нервової діяльності дітей зі стійкими порушеннями пізнавальної діяльності: слабкість замикальної функції кори головного мозку, недостатня диференціація умовно-рефлекторних зв'язків; переважання охоронного гальмування; інертність нервових процесів; порушення взаємодії першої і другої сигнальних систем. Основні типи учнів спеціальної школи.

Л.С.Виготський про розвиток психіки «розумово відсталого дитини» та необхідність попередження вторинних ускладнень в дошкільному віці, співвідношення навчання і розвитку. Структура первинного і вторинного дефектів.

Види діяльності. Причини, що зумовлюють недоліки діяльності дітей з порушенням інтелекту. Особливості залучення дітей до різних видів діяльності: ігрової, навчальної, трудової.

Особливості відчуття і сприйняття дітей з порушенням інтелекту.. Уповільненість та вузькість сприйняття. Недоліки диференціації відчуттів і сприйняття. Особливості сприйняття наочності (картин). Розвиток сприйняття.

Розвиток мовлення дітей з порушенням інтелекту. Етіологія розладів мовлення. Уповільнений темп, бідність словника, недоліки оволодіння значенням слів. Особливості монологічної та діалогічно мови.

Особливості пам'яті дітей з порушенням інтелекту. Уповільненість формування нових умовних зв'язків як основна причина труднощів засвоєння навчального матеріалу. Швидкість забування та неточність відтворення. Забудькуватість як прояв виснаженості та гальмування кори головного мозку. Опосередковане запам'ятовування.

Конкретний характер мислення – головний недолік мислення дітей з порушенням інтелекту. Перехід від конкретного до узагальненого. Непослідовність мислення. Некритичність суджень. Розвиток мислення дітей з порушенням інтелекту.

Причини порушень розвитку особистості дітей з порушенням інтелекту. Значення правильного формування потреб у дітей з порушенням інтелекту. Роль соціального середовища та звичок у формуванні характеру і потреб. Особливості самооцінки в дітей з порушенням інтелекту.

Особливості емоційно-вольової сфери. Залежність почуття від потреб. Співвідношення інтелекту і почуттів у дітей з порушенням інтелекту. Прояви у дітей з порушенням інтелекту патологічних особливостей настрою. Відсутність

ініціативи, нездатність керувати власними вчинками, долати перешкоди. Навіюваність і впертість. особливості мотивів.

Характеристика затримки психічного розвитку як особливого типу психічного дизонтогенезу. Поняття про психофізичний та психічний інфантилізм. Класифікація ЗПР за походженням: конституційна, соматогенна, психогенна, церебро-органічна. Особливості структури дефекту при ЗПР різного генезу.

Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей із ЗПР, характеристика уваги, пам'яті, сприйняття, розумових операцій, мислення. Розвиток особистості, емоційно-вольової сфери дітей із ЗПР. Характеристика специфічних утруднень у формуванні навчальної діяльності.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Загальні основи спеціальної педагогіки.

Сучасний розвиток спеціальної педагогіки в Україні. Олігофренопедагогіка як наука про вивчення, виховання, навчання та шляхи корекції розвитку дітей з порушенням інтелекту. Предмет та завдання олігофренопедагогіки в системі педагогічних наук. Зв'язок олігофренопедагогіки з медичними науками, загальними та спеціальними психолого-педагогічними дисциплінами, спеціальними методиками. Етапи розвитку та методи олігофренопедагогіки.

Соціально-педагогічні фактори, що впливають на проблему вивчення та організації допомоги дітям з порушенням інтелекту. Сучасні психолого-педагогічні класифікації дітей з порушенням інтелекту. Їхнє значення для диференціації спеціальних закладів для дітей з порушенням інтелекту. Склад учнів спеціальної школи. Педагогічна характеристика учнів спеціальної школи.

Диференційна система спеціальних закладів для дітей з порушенням інтелекту в залежності від ступеня виразності порушення та віку дитини. Принципи побудови спеціальних закладів. Заклади системи соціального захисту населення, заклади охорони здоров'я. Спеціальні навчально-виховні заклади для дітей з порушенням інтелекту системи Міністерства освіти і науки в Україні. Заклади нового типу. Місце в системі закладів навчально-реабілітаційних центрів.

Спеціальна школа як основний тип закладів для дітей з порушенням інтелекту. Типове положення про спеціальну загальноосвітню школу – інтернат (школу, клас) України для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку. Перспективні завдання розвитку та удосконалення спеціальних закладів для дітей з порушенням інтелекту в Україні.

Принципи відбору дітей у спеціальні заклади, методи відбору. Склад та зміст роботи ІРЦ. Порядок обстеження дитини, документація На ІРЦ. Типове

положення про зональну та центральну ІРЦ консультації. Роль батьків, педагогів масових закладів у розв'язанні проблеми відбору дітей у спеціальні заклади. Організація, функції, зміст роботи шкільної комплексної комісії.

Роль дошкільного виховання в корекції недоліків психофізичного розвитку та формування особистості дітей з порушенням інтелекту. Завдання спеціальних дошкільних закладів. Зміст освітньо-виховної та колекційної роботи в спеціальному дитячому садку. Специфіка професійної діяльності дефектолога та вихователя.

Мета та завдання спеціальних закладів для дітей з глибокими порушеннями інтелекту. Зміст і організація навчальної та корекційно-виховної роботи з важким ступенем порушення інтелекту. Система закладів для дітей з порушенням інтелекту у найбільш розвинених зарубіжних країнах.

Єдність законів розвитку нормальної та дитини з ООП. Роль діяльності та спілкування у розвитку особистості дитини. Взаємозв'язок навчання та розвитку. Єдність навчання, виховання, розвитку, корекції як основна закономірність педагогічного процесу в спеціальній школі.

Корекція порушень розвитку дитини з вадами інтелекту як основне специфічне завдання навчально-виховного процесу спеціальної школи. Сутність корекційно-виховної роботи. Л.С. Виготський про складну структуру та закономірності «аномального» розвитку, можливості корекції вад порушень інтелекту у дітей. Л.С. Виготський про соціальну спрямованість корекційно-виховної роботи з дітей з порушенням інтелекту. Вчення Л.С. Виготського про рівень актуального та зону найближчого розвитку та про використання обхідних шляхів у корекційно-виховній роботі. Опора на позитивні можливості учнів у навчально-виховному процесі. Основні напрямки корекційної роботи у спеціальній школі. Засоби корекції.

Провідна роль вчителя дефектолога у навчанні та вихованні дітей з вадами інтелектуального розвитку. Професійно-педагогічні та особистісні якості олігофренопедагога. Професійні знання та вміння. Протипоказання професії дефектолога. Педагогічна майстерність, шляхи оволодіння нею. Специфіка педагогічної діяльності олігофренопедагога та її структура. Корекційна робота як специфіка професійної діяльності вчителя-дефектолога. Система підготовки дефектологів в Україні, у найбільш розвинених зарубіжних країнах.

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ

Спеціальна методика математики

Завдання та зміст курсу математики в спеціальній школі. Вплив математики на корекцію пізнавальної сфери дітей з порушенням інтелекту. Основні методи навчання математики у спеціальній школі. Особливості використання методів навчання на уроках математики в молодших і старших класах спеціальної школи. Форми контролю математичних знань учнів спеціальної школи. Урок математики у спеціальній школі, його освітні, виховні, корекційно-розвиваючі та практичні завдання. Позакласна робота з математики у спеціальній школі. Особливості позакласної роботи. Завдання та зміст пропедевтичного періоду з математики у спеціальній школі. Особливості оволодіння дітьми, які мають порушення інтелекту знаннями з наочної геометрії. Особливості формування у дітей з порушенням інтелекту математичного мислення в процесі розв'язування задач. Типи арифметичних задач, які розв'язуються учнями протягом всього періоду навчання. Значення арифметичних задач для розвитку і корекції недоліків психічної діяльності школярів. Формування у дітей з порушенням інтелекту поняття про табличне множення і ділення в межах 20. Послідовність формування часових понять у дітей з порушенням інтелекту. Місце звичайних дробів у програмі з математики спеціальної школи. Методика і послідовність вивчення дій множення і ділення багатоцифрових чисел учнями спеціальної школи.

Спеціальна методика української мови

Предмет та завдання спеціальної методики мови. Спеціальна методика мови як окрема дидактика. Зв'язок спеціальної методики мови з іншими науками. Загальне поняття про методи навчання рідної мови. Класифікація методів навчання мови та особливості їх застосування у спеціальній школі. Види документації у спеціальній школі. Звукова система української мови. Поняття «розвиток мовлення». Сутність процесу навчання грамоти. Завдання та специфіка навчання грамоти в спеціальній школі. Сутність поняття «писемне мовлення». Методи навчання грамоти. Зміст та завдання добукарного періоду навчання грамоти. Основні методи роботи в добукарному періоді навчання. Методика роботи над казкою в добукарний період. Завдання та зміст букварного періоду навчання грамоти. Робота над реченням в букварному періоді навчання грамоти. Розкрити суть понять «звук» та «буква». Загальна характеристика процесу письма. Методика ознайомлення учнів з новою буквою на уроці письма. Формування навичок правильного, усвідомленого, швидкого, виразного читання. Методика роботи над художніми творами.

Спеціальна методика географії у спеціальних школах

Методика викладання географії як наука, предмет, завдання, структура. Джерела розвитку методики викладання географії. Взаємозв'язок з іншими науками. Процес формування географічних уявлень і понять. Історичний аспект проблеми створення програм з географії. Оновлений навчально-методичний комплекс з курсу географії. Урок географії, система уроків. Структура уроку географії. Типи уроків географії. Пропедевтичний курс навчання географії. Орієнтування на місцевості, план і карта у методиці викладання географії в спеціальній школі. Загальне поняття про географічну карту та сферу її застосування у спеціальній школі. Прийоми, які застосовують учителі географії в роботі з картою при навчанні дітей з порушенням інтелекту. Технологія роботи з картою. Роль і місце картографічної наочності у спеціальній методиці викладання географії. Технологія формування у школярів з порушенням інтелекту навичок роботи з картою на уроках географії. Відображення розділу «Своя область» у програмі географії спеціальної школи та його значення. Особливості викладання вчителями географії розділу «Своя область» в дев'ятому класі спеціальної школи. Методичні умови вивчення розділу «Своя область» у дев'ятому класі спеціальної школи. Поняття «навчальної діяльності» та її передумови. Педагогічні умови активізації навчальної діяльності старшокласників з вадами інтелекту на уроках географії у спеціальній школі. Прийоми підвищення ефективності вивчення розділу «Фізична географія». Роль, місце і значення курсу «Фізична географія» у вивченні географії учнями з порушенням інтелекту. Прийоми підвищення ефективності вивчення розділу «Фізична географія». Роль, місце і значення курсу. Освітньо-корекційна ефективність самопідготовки як своєрідної форми організації навчального процесу. Робота педагогів щодо організації самопідготовки учнів з вадами інтелекту. Навчання школярів узагальнених прийомів самостійного виконання домашніх завдань. Раціональний вибір форм організації занять з підготовки домашніх завдань і способів керівництва діяльністю школярів.

Спеціальна методика історії

Мета, предмет і завдання вивчення курсу спеціальної методики викладання історії. Зміст і завдання пропедевтичного періоду вивчення історичного матеріалу у спеціальній школі. Зміст шкільної історичної освіти у спеціальній школі. Характеристика та методика використання вербальних, наочних і практичних методів навчання історії у спеціальній школі. Підготовка та методика проведення уроків історії у спеціальній школі. Форми і зміст позакласної роботи з історії України у спеціальній школі. Зміст та завдання правового навчання й виховання у спеціальній школі. Освітньо-корекційна ефективність самопідготовки як своєрідної форми організації навчального

процесу. Робота педагогів щодо організації самопідготовки дітей з порушенням інтелекту. Навчання школярів узагальнених прийомів самостійного виконання домашніх завдань. Раціональний вибір форм організації занять з підготовки домашніх завдань і способів керівництва діяльністю школярів.

Спеціальні методики ручна і образотворча діяльність з методикою та соціально-побутове орієнтування

Загальні питання методики викладання образотворчої діяльності та ручної праці дітей з порушенням інтелекту. Психологічні основи образотворчої діяльності дітей дошкільного віку. Особливості образотворчої діяльності дітей з порушеннями інтелекту. Структура уроку образотворчого мистецтва та ручної праці в спеціальній школі. Техніки малювання та особливості їх застосування у спеціальній школі. Нетрадиційні техніки малювання та особливості їх застосування у спеціальній школі. Застосування технік ручної праці учнями спеціальної школи (аплікація, конструктор, ліплення, бісер). Шляхи естетичного виховання школярів з порушенням інтелекту у процесі навчання та у позакласній роботі. Система навчання СПО дітей з інтелектуальною недостатністю. Завдання та зміст курсу “СПО в корекційних закладах”. Особливості засвоєння навчального матеріалу з СПО дітьми з порушенням інтелекту. Методи та принципи навчання соціально-побутової орієнтації в корекційних закладах. Організація навчання СПО дітей з інтелектуальною недостатністю. Форми організації навчання СПО в корекційних закладах. Особливості проведення екскурсії на уроках соціально-побутового орієнтування в спеціальній школі.

Спеціальні методики організації виховної роботи в спеціальних освітніх закладах

Загальні основи виховної роботи у спеціальних (корекційних) закладах освіти. Сучасні проблеми виховної роботи в спеціальній школі. Предмет і завдання спеціальної методики виховної роботи. Об'єкт і суб'єкт виховання. Система виховного процесу. Мета, зміст, форми і методи виховання. Зумовленість мети виховання соціальним умовам. Напрямки виховання. Принципи виховання. Корекція недоліків психофізичного розвитку дітей-логопатів, формування особистості як головні завдання виховної роботи. Сутність національного виховання як цілісної системи. Виявлення соціально-психологічних факторів, що сприяють процесу дезадаптації батьків щодо виховання дитини. Вплив психологічного клімату в сім'ї на розвиток дитячої особистості. Виховання свідомої дисципліни, обов'язку і відповідальності. Використання результатів діагностики в плануванні і проведенні корекційно-

виховної роботи в спеціальній школі. Планування виховної роботи, щодо розвитку особистості учнів. Організація і методика виховної роботи в позаурочний час в спеціальній школі. Методика самовиховання та робота з батьками. Організація і виховання колективу класу. Роль дитячого колективу в спеціальній школі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Робота оцінюється на «5» (відмінно) за умови виконання 84-100% тестових завдань, що складає від 26 до 30 правильних відповідей (180-200 балів).

Робота оцінюється на «4» (добре) за умови виконання 60-83% тестових завдань, що складає від 18 до 25 правильних відповідей (140-175 балів).

Робота оцінюється на «3» (задовільно) за умови виконання 31-59%, що складає від 10 до 17 тестового завдання (100-135 балів).

Робота оцінюється на «2» (незадовільно) за умови виконання 0-30% тестових завдань, що складає від 0 до 9 правильних відповідей (до 100 балів).

Таблиця відповідності балів за 200-бальною шкалою і кількістю правильних відповідей

Тестовий бал	Бал за шкалою 100-200
1-9	Не склав
10	100
11	105
12	110
13	115
14	120
15	125
16	130
17	135
18	140
19	145
20	150
21	155
22	160
23	165
24	170
25	175
26	180
27	185
28	190
29	195
30	200

**ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО
КОМПЛЕКСНОГО ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХОВИХ
ДИСЦИПЛІН «КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА», «СПЕЦІАЛЬНА
ПСИХОЛОГІЯ», «СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ»**

1. Бистрова Ю.О., В. Є. Коваленко Основи корекційної педагогіки: методичні рекомендації для організації практичних занять зі студентами спеціальності «Дошкільна освіта», «Початкова освіта. Луганськ: Вид-во «Янтарь», 2013. 92 с.
2. Головата А.О. Нове покоління навчальних програм з географії для спеціальних шкіл в незалежній Україні. Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education. № 2. 2015. Р. 42 – 49.
3. Дефектологічний словник: навчальний посібник / За ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ: МП Леся, 2011. 528 с.
4. Коваленко В. Є. Організація індивідуального навчання учнів з порушеннями психофізичного розвитку: методичні рекомендації для організації індивідуального навчання учнів з особливими освітніми потребами. Луганськ: Вид-во «Елтон», 2013. 34 с.
5. Косенко Ю.М. Класифікація типів уроків історії у спеціальній школі. Зб. наук. праць звітної конференції СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. С. 114 – 116.
6. Косенко Ю.М. Дидактична гра як метод формування історичних понять у розумово відсталих учнів: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 272 с.
7. Косенко Ю.М. Становлення та розвиток спеціальної методики навчання історії: монографія (друга половина XIX– початок XXI століть). Суми: Букрек, 2016. 216 с.
8. Косенко Ю.М. Формування понятійних систем у розумово відсталих школярів на уроках історії. Теоретичні та методичні аспекти корекційно-реабілітаційної діяльності: монографія / за ред.: Т.М. Дегтяренко, Ю.М. Картавої. Суми: ВВП«Мрія», 2015. С. 210 232.
9. Лаврикова О.В. Корекційно-розвиваюча роль природознавства у навчально-виховному процесі розумово відсталих учнів. Інтеграція науки і практики в умовах модернізації корекційної освіти України. Збірник наукових праць. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2014. С. 134 – 137.

10. Ляшенко О.О. Щодо питання про експериментальну програму до курсу «Основи правових знань» в допоміжній школі. Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки. Збірник наукових праць за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: П. П. Медобори-2006, 2011. Вип. 2. С. 136 – 144.
11. Методика викладання історії в допоміжній школі: методичні рекомендації/упорядники Гіренко Н. А., Гришин Ю. І., Липа В. О. Слов'янськ, СДПУ. 2010. 150 с.
12. Мінько О. Виникнення та зростання Київської держави. Історія України. 7-й клас. Дефектолог. 2015. № 9 (105). С. 22 – 24.
13. Одинченко Л. К. Формування в розумово відсталих молодших школярів уявлень і понять про об'єкти природи у процесі навчально-пізнавальної діяльності. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, II(17), Issue: 35, 2014. — Режим доступу: http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/odynchenko_l.k_formation_of_natural_objects_perception_and_comprehension_in_primary_school_for_mentally_retarded_children_in_process_of_educational_activities.pdf — Назва з екрана.
14. Одинченко Л. К. Красознавчий підхід у викладанні географії у спеціальній школі. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер. соціально-педагогічна / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. Вип. XV. С. 295 – 299.
15. Одинченко Л. К., Головата Л. К. Педагогічні умови формування в розумово відсталих молодших школярів понять природо-географічного змісту. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). Частина III. 2011. № 14 (225) травень. С. 117 – 122.
16. Прикладна корекційна психопедагогіка: олігофренопедагогіка / За ред. О. В. Гаврилова, В. О. Липи : Кам'янець-Подільський : ТОВ "Друк-Сервіс", 2014 р. 592 с.
17. Природознавство: навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Київ : Неопалима купина, 2014. 50 с.
18. Програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Географія / Авт.-уклад. В. О. Липа, Л. К. Одинченко. Київ : Знання, 2010. С. 21 – 79.

19. Проскурняк О. І., Коваленко В.Є. Спеціальні методики викладання дисциплін природничо-географічного та історичного циклу : навч. метод. посіб. Харків : Стиль-Издат, 2017. 216 с.
20. Синьов В. М. Розумова відсталість як педагогічна проблема. Навчальний посібник. Київ: 2007
21. Синьов В. М., Матвеева О. П. Психологія розумово відсталості дитини: Підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.
22. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Частина 2. Київ, 2009. 186 с.
23. Синьов В.М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки; визначення предмету науки // *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 19. Корекційна педагогіка та психологія: Зб.наукових праць.* Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. № 1. (299 с.) С. 3-22.
24. Синьов В.М. Українська корекційна педагогіка та психологія на шляху інтеграції у світовий науковий простір // *Педагогіка духовності: поступ у третє тисячоліття: Матеріали міжнародної наукової конференції.* Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005 (199 с.) С. 175-179.
25. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. академіка В.І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
26. Стадненко Н. М. Читанка – підручник для 5 класу допоміжної школи. Київ: Освіта, 2012. 224 с.
27. Тарасун В. В. Логодидактика. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2004. 348 с
28. Шевцов А.Г. Сучасні проблеми освіти і професійної реабілітації людей з вадами здоров'я. Київ: Соцінформ, 2004. 200 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Висоцька А.М. Організація позакласної виховної роботи в спеціальних навчальних закладах для дітей з розумовою відсталістю (5-10 класи): Методичні рекомендації / А.М.Висоцька. – К.: 2012. – 106 с
<http://surl.li/gmrrmm>

2. Дидактичні основи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку : метод. посбн. / Укл. Л. О. Прядко, О. О. Фурман. – Суми : РВВ СОІПО, 2015. – 114 с. <http://surl.li/ghixh>
3. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності. Навчально-методичний посібник. Київ: ГЕРБ, 2007, 288 с. <http://surl.li/gmrmh>
4. Колишкін, О. В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності [Текст] : навчальний посібник / О. В. Колишкін. – Суми : Університетська книга, 2013. – 392 с. <http://surl.li/gmrmd>
5. Корекційна педагогіка: навч.посібник / О.Ф.Кисла. - К.: КондорВидавництво, 2015. - 320 с <http://surl.li/dhynt>
6. Любич Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://surl.li/gmrnz>
7. Методика викладання історії в допоміжній школі: методичні рекомендації/ упорядники – Гіренко Н.А., доцент кафедри методики корекційної освіти, Гришин Ю.І., вчитель допоміжної школи 4, м.Донецьк, Липа В.О., доцент кафедри корекційної педагогіки та спеціальної психології. – Слов'янськ: СДПУ, 010. – 157 с <http://surl.li/gmror> .
8. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. - 136 с. <http://surl.li/gmrok>
9. Методика навчання математичної освітньої галузі в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів III курсу факультету психології та соціальної роботи спеціальності 013 Педагогічна освіта. укл. В. Л. Дубровський. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2021. 380 с. <http://surl.li/gmrnt>
10. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О.М. Таранченко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 304 с. <http://surl.li/izek>
11. Образотворче мистецтво з спеціальною методикою : навчально-методичний посібник / Уклад. І.В. Бабій. – Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. – 112 с. <http://surl.li/gmrow>
12. Синьов В.М. Основи дефектології / В. М. Синьов, Г. М. Коберник. – К. : Вища школа, 1994. – 143 с. <http://surl.li/gmrlr>

13. Спеціальна методика розвитку мовлення та початкового навчання мови дітей з тяжким порушенням мовлення : навч.-метод. посіб. : у 2 ч. : Ч.2 / Н. В. Савінова, О. Г. Білюк, М. І. Берегова. — Миколаїв: Іліон, 2022. — 168 с. <http://surl.li/gmrog>
14. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Мартинчук, І.М. Маруненко, К.В. Луцько та ін. — К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. — 364 с. <http://surl.li/gmrll>
15. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник / укл. О. В. Чепка – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016 – 104 с. <http://surl.li/emvgb>
- 16.